

Ne samo što je neumorno naučno radio, nego je visokom svojom inteligencijom i neiscrpivom energijom revnovao za spasavanje duša. Plamtio je željom, da tomistička filozofija zahvati škole i narode, da iz mraka izvede skeptičke i agnostičke duhove. Rimsku komemoracija ispravno ističe, da je »ljubio Rim, nalazeći u njemu kao katolik, redovnik i isusovac novu otadžbinu duša i sjedište Hristova Nasljednika; ljubio je Rim kao filozof, našavši na ponajvećem intelektualnom crkvenom središtu, na Gregorijanskom sveučilištu palestru za svoj profesorski i spisateljski poziv; ljubio je Rim kao apostol, koji je usred rimske omladine požeo tolike zasluge i utjehe. Rim je uzvratio P. Geny-u s općenom sućuti, s plebiscitom ljubavi i poštovanja«. Ne samo Rim nego i sav naučni katolički svijet. Zato mu namjenjujem ove retke u znak harnosti lične i poklona sjeni njegovoj od strane naše HBA, koju je on istaknuo pred licem učenog svijeta. Ne znam, hoću li mu ispuniti želju, da po našoj Akademiji priredimo filozofski kongres u Zagrebu: neka i sada ne zaboravi svog obećanja, da će mi uvijek biti na ruku!!

Zimmermann.

Kongres za etičku kulturu.

U Sarajevu je dana 9., 10. i 11. augusta 1925. održan kongres za promicanje etičke kulture. U proglasu, potpisanom po Miljenku Vidoviću, inicijatoru ovog kongresa, inspektor prof. Stanku Pavičiću i drugim nekim intelektualcima sarajevskim veli se: »Svi, koji ste sačuvali zdravlje duše, snagu volje i ljubav prema bližnjemu, pohrlite k nama u Sarajevo, da sabravši sve ljubavi u jednu ljubav, sve volje u jednu volju i sve snage u jednu snagu podignemo prosvjed istine protiv laži, ljubavi protiv mržnje, duha protiv srove materije i da, potraživši najbolje kulturne putove u zajedničkom dogovoru, započnemo djelo duhovne obnove u cilju ljudske sreće i napretka naše zajedničke etačbine.«¹

Kongres je otvorio prosvjetni inspektor prof. Stanko Pavičić. Slijedili su referati o prosvjeti, moralu, školi i njezinoj reformi, o religiji, društvu, karakteru, ženi, o radu sadanjih i budućih generacija. Prihvaćena je jednoglasno rezolucija:

»Na svojim sjednicama u Sarajevu saslušavši referate mnogih kulturnih radnika iz svih krajeva naše države, prvi kongres za promicanje etičke kulture ustanovio je:

1. da moralna dekadencija društva, nije samo posljedica svjetskoga rata, već je u uskoj vezi sa elementima europske prosvjete i kulture, osobito materijalističkog nazora na svijet i život:

¹ Uzgajatelj god. III, br. 6—7, str. 1.

2. da je uzgoj u društvu i u školi, razvijajući intelektualne, a zanemarujući čovjekove moralne snage, doprinio širenju materijalističke poštasti i prema tome opadanju morala;

3. da su mnoge društvene kulturne ustanove, osobito javna štampa, kina i pornografska literatura pospješili moralno rasulo društvene zajednice;

4. da su političko-stranački interesi, služeći se lažnom demokracijom, korumpirali široke mase, rušeći na taj način čovjekovo dostojanstvo i čast;

5. da je u velikom dijelu naše inteligencije prevladala dizorijentacija u moralnom pogledu, te da osim intelektualne spremne pokazuje mnoge znakove duševne neobrazovanosti i slabe etičke svijesti.

Da se predusretne posljedicama, koje neminovno pridolaze iz takvog moralnog rasula, i koje su u stanju ugroziti život i najjačim narodima, kongres je zaključio: čim prije organizirati etičko društvo za sve krajeve naše države, koje će uzgojnim, kulturnim i prosvjetnim sredstvima na svim poljima suzbijati poštast nemorala i raditi na probudjenju etičkih snaga našega naroda, kako bi se djelo narodnog preporoda čim prije ostvarilo.

Učesnici ovoga kongresa prihvaćaju odluku, da će svim raspoloživim sredstvima etički djelovati na svoju okolinu, te u duhu rada ovoga prvog kongresa spremati na svim društvenim poljima tlo za uspjeh duhovnog i moralnog popravka našega naroda.

Kongres je na koncu čvrsto uvjeren, da će dobro pobijediti zlo, ljubav mržnju, a moral zla svojstva čovjekova, jer je naš narod sklon etičkom životu, samo treba ove narodne prirodne sklonosti podesnim uzgojnim i kulturnim radom privesti punome razvoju.

Ujedno kongres izražava nadu, da će ga u ovom velikom preporodnom radu za dobro našega naroda i otadžbine poduprijeti ne samo privatne kulturne ustanove, nego i službeni mjerodavni krugovi.

Uredništvo »Uzgajatelja« u članku »Triumf velike misli« ovako piše u osvrtu na protekli kongres: »Sve je klicalo, odobravalo, aplaudiralo. Svi su osjetili, da je kongres našao **pravi** put, koji jedini vodi napretku i sreći. Da je progovorio iz duša hiljade prisutnih. Govornici, predavači i referenti nagrađeni su od oduševljene publike neobično burnim pljeskom i dugotrajnim odobravanjem. U času zanosa iz loža, sa galerija i sa partera obasuli su kišom cvijeća pokretača g. Miljenka Vidovića, a na završetku, kad je gradanstvo stajalo pod dubokim dojmom velikih istina i kada je osjetilo svu ljepotu **novoga** Puta, ono je ponijelo g. Vidovića na rukama uz oduševljene ovacije.²

² Uzgajatelj god. III. br. 8—9, str. 1.

Tako bi eto u Sarajevu konačno bio pronaden »pravi put«, »novi Put, koji jedini vodi napretku i sreći!« Ne gledeći na ovu samosvjesnu auto-kritičku opasku, valja konstatirati, da put, kojim g. Vidović misli dovesti naš narod k potpunom napretku i sreći nipošto nije ni novi, ni pravi.

Nije novi put, jer je pokret za etičkom kulturom u ovom istom smislu, kako ga propagira g. Vidović, u historiji filozofije prošao svoj put kulminacije. Prvo je društvo za etičku kulturu osnovao Felix Adler u New-Yorku g. 1876. U Njemačku je ušao ovaj pokret god. 1892. Predsjednikom prvog takovog društva u Njemačkoj bio je Dr. Wilhelm Förster, otac današnjeg uvaženog pedagoga. Za raširenje etičkog pokreta osobito se trudio profesor G. Gizycki. Osim njih su poznati još kao pristaše ovog pokreta za moral bez religije profesori Fr. Jodl, Theod. Ziegler, Al. Richl i Fr. Paulsen.

Nije ovo ni pravi put. Principijelno je jedno antropocentrično mjerilo za ćudorednu autonomiju neodrživo. Ono postaje nužno subjektivistično, pa se mora, htjelo ne htjelo, da prilagođuje strujama i duhu vremena. A ćudoredna norma mora da je objektivno i vrijedna i istinita.

Praktički je takova etika pokazala svoju neodrživost baš ondje, gdje je po principima etičkih društava najviše provadana — u Francuskoj.

Kolikogod se dakle ukazivao simpatičnim ovaj pokret, u koliko naglasuje ljubav, istinu, etički osjećaj i pravednost u socijalnom životu, toliko je nužno u interesu istine, da se prikaže njegovo pravo lice; njegov cilj, osnovica i metoda rada. Kad se sve to uoči ispravno ne može se ni ovom pokretu, što iz Sarajeva probija, prореći druga sudbina, nego ona, što ju je nastojanje s istim tendencijama i istim metodama doživjelo kod drugih naroda.

Dr. A. Živković.

Kongres za proučavanje istočnog bogoslovlja.

Održan je u Ljubljani od 12. do 16. srpnja t. g. s vidnim, velikim uspjehom. Zamisao je, zapravo zaključak stvoren na posljednjem (IV.) velehradskom sastanku, da se u različnim mjestima među pojedinim slavenskim katoličkim narodima upriličuju sastanci takovog stila, na kojima će se crpsti pozitivna praktična korist za rad oko ujedinjenja istočne i zapadne Crkve. Prva je bila Ljubljana, koja je ovu časnu zadaću riješila na potpuno zadovoljstvo.

Šta više: iz zasnovanog skromnog sastanka za informaciju i studij pitanja iz istočnog bogoslovlja, razvio se jedan gotovo internacionalni kongres u formi onih na Velehradu. Tako je malo imala da trpi prvobitna misao. Morat će se kod drugih sastanaka s istom